

Sygn. akt III AUa 1246/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Michał Bober
Sędziowie:	SSA Grażyna Czyżak (spr.) SSA Jerzy Andrzejewski
Protokolant:	sekr.sądowy Sylwia Gruba

po rozpoznaniu w dniu 7 grudnia 2016 r. w Gdańsku

sprawy S. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do renty socjalnej

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 19 maja 2016 r., sygn. akt VI U 220/15

1. oddała apelację;
2. zasądza od pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz S. K. kwotę 125,16 (sto dwadzieścia pięć 16/100) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

SSA Grażyna Czyżak SSA Michał Bober SSA Jerzy Andrzejewski

Sygn. akt III AUa 1246/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 3 grudnia 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił pani S. K. prawa do renty socjalnej z tego względu, że komisja lekarska ZUS nie uznała ją za całkowicie niezdolną do pracy.

W odwołaniu wniesionym do tutejszego Sądu ubezpieczona wskazała, że chce zmiany tej decyzji, bo jej choroba utrudnia życie i w związku z tym ma problemy natury codziennej.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 19 maja 2016r. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 3 grudnia 2014 r. w ten sposób, że przyznał S. K. prawo do renty socjalnej od dnia 28 września 2014r. na stałe oraz stwierdził, że organ rentowy ponosi odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach:

Ubezpieczona S. K. w dniu 28 września 2014 roku złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. wniosek o rentę socjalną.

Zgodnie z artykułem 4 ustęp 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 roku o rencie socjalnej, renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia w trakcie nauki lub w trakcie studiów doktoranckich i aspirantury naukowej. Ustalenia całkowitej niezdolności do pracy na zasadach i w trybie określonym w Ustawie z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dokonuje lekarz orzecznik ZUS, a po złożeniu sprzeciwu komisja lekarska ZUS.

W dniu 1 grudnia 2014 roku wydała ona stosowne orzeczenie, w którym nie uznała powódki za całkowicie niezdolną do pracy. Ubezpieczona zakwestionowała takie stanowisko komisji lekarskiej ZUS, które stało się podstawą do wydania w dniu 3 grudnia 2014 roku zaskarżonej decyzji.

Przedmiotem sporu pomiędzy stronami okazał się być stan zdrowia S. K. w kontekście jej całkowitej niezdolności do pracy. Rzeczą Sądu było przeprowadzenie postępowania dowodowego i dlatego postanowieniem z dnia 28 stycznia 2015 roku Sąd I instancji dopuścił dowód z opinii biegłych lekarzy sądowych: psychiatry, psychologa i specjalisty medycyny pracy na okoliczność czy ubezpieczona jest całkowicie niezdolna do wykonywania zatrudnienia z powodu jakich schorzeń, czy niezdolność ma charakter trwały lub okresowy i na jaki okres. Jeżeli tak, to czy ta całkowita niezdolność pozostaje w związku z naruszeniem sprawności organizmu powstałym przed ukończeniem 18 roku życia w trakcie nauki lub przed ukończeniem 25 roku życia. Jeżeli tak to przyczyną czy przyczyną stwierdzonej niezdolności do pracy podstawą tejże niezdolności były te same dowody, którymi dysponował organ rentowy w postępowaniu administracyjnym, czy również dokumentacja medyczna złożona po wydaniu decyzji przez ZUS. Zadaniem biegłych było również ustosunkowanie się do orzeczenia lekarza orzecznika ZUS i komisji lekarskiej ZUS.

Zespół biegłych w dniu 11 grudnia 2015 roku wydał opinię, w której stwierdził u powódki całościowe zaburzenia rozwoju autystyczne, czyli zespół Aspergera. Dokonując oceny stanu zdrowia ubezpieczonej biegli wyprowadzili zgodny wniosek o jej całkowitej niezdolności do pracy trwającej od dnia złożenia wniosku o rentę socjalną trwałe.

W dniu 3 lutego 2016 roku do Sądu wpłynęło pismo zastrzeżenia organu rentowego do tejże opinii. Stały się one przyczyną wydania w dniu 4 marca 2016 roku opinii uzupełniającej, w której to opinii biegli podtrzymali swoje dotychczasowe stanowisko. Według Sądu Okręgowego, opinia biegłych lekarzy sądowych, w tym również opinia uzupełniająca zasługuje na przyjęcie i za wiarygodny dowód właściwej kwalifikacji zdrowotnej powódki. Została sporządzona po przeprowadzeniu dokładnego wywiadu i dokładnej ocenie stanu jej zdrowia psychicznego. Została wydana przez specjalistów z dziedziny medycyny odpowiednich do jej schorzeń, którzy przekonywująco uzasadnili swoje stanowisko, a logiczne wnioski ich opinii oparte były na starannej ocenie dokumentacji lekarskiej i wynikach badań przedmiotowych. Mocy dowodowej tej opinii nie podważyły kolejne zastrzeżenia organu rentowego z dnia 1 kwietnia 2016 roku, które sprowadziły się do podkreślenia konieczności przeprowadzenia tego dowodu celem obiektywizacji wniosków opinii biegłych lekarzy sądowych.

W swojej opinii biegli wskazali, że aktualny stan zdrowia ubezpieczonej czyni ją całkowicie niezdolną do pracy. Zespół biegłych uwzględnił wszystkie kryteria związane z możliwością zatrudnienia ubezpieczonej przy takim a nie innym stanie zdrowia związanym z chorobą ubezpieczonej. Wyraźnie biegli wskazali, że schorzenia neurorozwojowe, czyli przykładem takiego schorzenia jest właśnie ta choroba powódki, trwają całe życie. A zatem jest konieczność tutaj

przyznania świadczenia na stałe. Ponadto jak napisali biegli, praca tu może stanowić tylko i wyłącznie, jako terapia i jako rehabilitacja społeczna, natomiast nie jest w stanie ona pracować tak jak osoba, która nie jest całkowicie niezdolna do pracy.

W ocenie Sądu Okręgowego, biegli szczególnie w opinii uzupełniającej bardzo ładnie podkreślili pewne aspekty stanu zdrowia ubezpieczonej, a mianowicie to, że na przykład wykształcenie w przypadku pani S. K. ma raczej charakter formalny niż taki kompetencyjny, ponieważ posiada ona wiedzę wybiórczą polegającą na tym, że fenomenalnie zna jeden język, ale nie potrafi tego zastosować w życiu codziennym. Mało tego nie jest w stanie podporządkować się normom związanym czy to z życiem towarzyskim, czy to z życiem zawodowym, bo jak piszą biegli brak tych zdolności adaptacyjnych generuje u niej lęk i poczucie bezradności. W związku z tym nie jest ona w stanie pracować w warunkach, że tak powiem normalnych. Na to już zwrócił uwagę nawet psychiatra ZUS, który wyraźnie stwierdził, że przeciwwskazana jest praca na akord w pełnym wymiarze godzin przy obsłudze maszyn i urządzeń, a także praca samodzielna i bez nadzoru. Czyli to jest jakby poza dyskusją, bo to przyznał jeden z lekarzy konsultantów ZUS.

Sąd I instancji wskazał, iż biegli bardzo dokładnie oceniwszy stan zdrowia uznali, że wbrew temu, co sugerował lekarz orzecznik ZUS, czyli częściowa niezdolność do pracy uznali, że S. K. jest osobą całkowicie niezdolną do pracy z przyczyn, które bardzo rzetelnie i obszernie uzasadniono.

Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Granice swobodnej oceny dowodów wyznaczają w szczególności obowiązek wyprowadzenia przez Sąd z zebranego materiału dowodowego wniosków logicznie prawidłowych, czyli zgodnych z zasadami logicznego rozumowania. Ramy proceduralne, czyli ocena dowodów musi respektować pewne warunki określone przez prawo procesowe, wreszcie poziom świadomości prawnej sędziego oraz dominujące poglądy na sądowe stosowanie prawa. Swobodna ocena dowodów dokonywana jest przez pryzmat własnych przekonań Sądu, jego wiedzy i posiadanego zasobu doświadczeń życiowych, ale powinna także uwzględniać wymagania prawa procesowego oraz reguł logicznego myślenia, według których Sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy, jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wając jej moc i wiarygodność odnosi do pozostałego materiału dowodowego. Tak wprost i wyraźnie stwierdził Sąd Najwyższy w swoim wyroku z dnia 10 czerwca 1999 roku w sprawie II UKN 685/98 opublikowany w Zbiorze Orzecznictwym z 2000, z 2000 roku pod numerem 17-tym pod pozycją 655.

Sąd Okręgowy nie znalazł żadnych podstaw by kwestionować rzetelność i prawidłowość opinii biegłych wydanej w niniejszej sprawie, dlatego przyjął ją za podstawę wyrokowania uznając ją za bardziej wiarygodny dowód w sprawie niż orzeczenie komisji lekarskiej ZUS.

W tym stanie rzeczy Sąd uznał odwołanie S. K. za uzasadnione i na podstawie artykułu 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w punkcie 1 sentencji wyroku.

W punkcie 2 sentencji Sąd Okręgowy zgodnie z treścią artykułu 118-1a cytowanej Ustawy o emeryturach i rentach z FUS z urzędu musiał orzec w przedmiocie odpowiedzialności bądź nieodpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Analiza porównawcza części medycznej akt rentowych z treścią opinii biegłych lekarzy sądowych pozwoliła Sądowi na wniosek, że zespół biegłych lekarzy nie dysponował żadnymi nowymi dowodami leczenia ubezpieczonej. Oznacza to, że przyczyną, dla której uzyskała ona prawo do dochodzonego świadczenia dopiero w następstwie wyroku wydanego w niniejszej sprawie nie były nowe dowody, nowe okoliczności, do których organ rentowy nie mógł się ustosunkować, a jedynie odmienna ocena stanu zdrowia ubezpieczonej. Cytowany przepis artykułu 118 Ustawy z 17 grudnia 1998 roku określa moment, od którego organ rentowy musi wydać decyzję w sprawie o świadczenie. Jest nim wyjaśnienie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji. Może nim być wpływ orzeczenia organu odwoławczego, ale tylko wówczas, gdy organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie tej ostatniej niezbędnej do wydania decyzji okoliczności. S. K. spełniała wszystkie warunki niezbędne do przyznania jej prawa do renty socjalnej i dlatego w ocenie Sądu konsekwencje wydania decyzji z przekroczeniem tegoż terminu pozwany musi ponieść. Zgodnie z artykułem 14 ustawy o emeryturach

i rentach z FUS ocenie niezdolności do pracy dokonuje lekarz orzecznik ZUS, a po złożeniu sprzeciwu komisja lekarska ZUS w formie orzeczenia, które stanowi podstawę do wydania decyzji w sprawie świadczeń, do których prawo uzależnione jest od stwierdzenia niezdolności do pracy. O tym stanowi ustęp 3 tegoż przepisu. Nieprawidłowe działanie komisji lekarskiej ZUS wyrażające się w nietrafnym orzeczeniu o braku całkowitej zdolności do pracy ubezpieczonej jest okolicznością, za którą zakład ponosi odpowiedzialność skoro jedynie z tej przyczyny doszło do odmowy przyznania jej prawa do dochodzonego..

Apelację od wyroku wywiódł pozwany organ rentowy, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 2003r. o rencie socjalnej oraz prawa procesowego - art. 233 § 1 k.p.c.

Powołując się na podaną podstawę apelacji, pozwany wniósł o zmianę przedmiotowego wyroku w całości i oddalenie odwołania, ewentualnie o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu oraz o zasądzenie od ubezpieczonego kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych na rzecz organu rentowego.

W uzasadnieniu skarżący podniósł, że ubezpieczona jest w trakcie zdobywania kwalifikacji pozwalających na zatrudnienie w warunkach niechronionych. W opinii biegłych nie zostało wykazane, iż orzeczenie dotyczy rzeczywiście schorzenia o charakterze trwałym, nie rokującego poprawy. Prowadzona terapia oraz edukacja w normalnym trybie (w formie kształcenia indywidualnego) potwierdza dobre funkcjonowanie oraz duże zdolności intelektualne badanej. Całość obrazu funkcjonowania oraz wywiad i posiadane kwalifikacje, w ocenie Głównego Lekarza Orzecznika ZUS jako specjalisty medycyny pracy, umożliwiają zatrudnienie, a więc przeczą istnieniu całkowitej niezdolności do pracy. Biegli nie uzasadnili swojego stanowiska w odniesieniu do tego konkretnego przypadku lecz zacytowali literaturę dotyczącą stereotypu związanego z zespołem Aspergera, który może mieć różną manifestację kliniczną. Opinia nie zawiera obiektywnych testów wykazujących brak umiejętności znalezienia się na rynku pracy. Orzekanie o braku możliwości pracy na otwartym rynku pracy i to na stałe jest stanowczo przedwczesne, skoro ubezpieczona jest w trakcie nabywania kwalifikacji informatycznych, a jak wynika z wywiadu w protokole biegłych z dnia 11 grudnia 2015 r. „bardzo chciałaby pracować jako informatyk, jednak nie może znaleźć pracy”. Z doświadczenia życiowego wynika, że dla uzyskania pracy w określonym zawodzie znaczącą rolę odgrywa wykształcenie jak również motywacja do wykonywania pracy.

Mając na uwadze wskazane poważne wątpliwości w sprawie, wymagające wiedzy specjalnej organ rentowy wniósł o dopuszczenie dowodu z opinii Instytutu Medycyny Pracy w Ł. na okoliczność całkowitej niezdolności ubezpieczonej do pracy, przyczyn tej niezdolności i jej charakteru (trwałego czy okresowego).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie, bowiem nie zawiera zarzutów skutkujących uchYLENIEM bądź zmianą zaskarżonego wyroku.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było spełnienie przez wnioskodawczynię S. K. przesłanek przyznania jej prawa do renty socjalnej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy w spornym zakresie przeprowadził właściwe, obszerne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikającej z przepisu art. 233 k.p.c., nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej, uzasadniających ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji Sąd Odwoławczy, oceniając jako prawidłowe ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd I instancji, uznał je za własne, bez potrzeby ich ponownego powoływania.

Przesłanki przyznania prawa do renty socjalnej normuje przepis art. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 2003r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2013r., poz. 982 j.t., dalej: „ustawa o rencie socjalnej”), zgodnie z którym renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało: 1) przed ukończeniem 18 roku życia; 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25 roku

życia; 3) w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej. Przesłanki wymienione w tym przepisie muszą być spełnione kumulatywnie.

Stosownie do przepisu art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016, poz. 887, j.t., dalej: ustawy emerytalnej) w związku z art. 15 pkt 1 ustawy o rencie socjalnej, całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy. Przy ocenie stopnia i przewidywanego okresu niezdolności do pracy oraz rokowania co do odzyskania zdolności do pracy należy mieć na uwadze również przepis art. 13 ust.1 ustawy emerytalnej, który nakazuje uwzględnić stopień naruszenia sprawności organizmu, możliwości przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji oraz możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne.

Niezdolność do pracy jest kategorią prawną, zatem kwalifikacja danego stanu faktycznego ustalonego na podstawie opinii biegłych w zakresie wymagającym wiedzy medycznej należy do Sądu, a nie do biegłych. Dla oceny i stopnia zaawansowania chorób, ich wpływu na stan czynnościowy organizmu uprawnione są osoby posiadające fachową wiedzę medyczną, a zatem okoliczności te można wykazać tylko przez dowód z opinii biegłych (art. 278 k.p.c.). Opinia biegłego ma na celu ułatwienie sądowi należytej oceny zebranego materiału dowodowego wtedy, gdy potrzebne są do tego wiadomości specjalne. Dlatego też opinie sądowo-lekarskie sporządzone w sprawie przez lekarzy specjalistów dla oceny schorzeń ubezpieczonego mają zasadniczy walor dowodowy.

W przedmiotowej sprawie sporną pozostawała tylko przesłanka całkowitej niezdolności do pracy, wobec czego Sąd I instancji dopuścił na tę okoliczność dowód z opinii biegłych sądowych psychiatry, psychologa i lekarza medycyny pracy.

Po zapoznaniu się z dokumentacją lekarską ubezpieczonej oraz przeprowadzeniu przedmiotowych badań biegli rozpoznali u badanej całościowe zaburzenia rozwoju (autystyczne) – zespół Aspergera, stwierdzając jednocześnie, że schorzenie to powoduje całkowitą niezdolność do jakiejkolwiek pracy zarobkowej - trwale od dnia złożenia wniosku. Biegli wyjaśnili szczegółowo na czym polega choroba ubezpieczonej i w jaki sposób wpływa ona na jej możliwości wykonywania pracy zarobkowej. W ocenie biegłych praca może być traktowana jedynie jako forma rehabilitacji społeczno - zawodowej.

W opinii uzupełniającej biegli podtrzymali swoje stanowisko oraz odnieśli się szczegółowo do zgłoszonych przez organ rentowy zastrzeżeń. Biegli skonfrontowali swoje stanowisko z opinią konsultanta ZUS oraz wyjaśnili bardzo drobiazgowo, dlaczego wnioskodawczyni nie może podjąć zatrudnienia na otwartym rynku pracy. Z opinii ich wynika jasno, że u wnioskodawczyni brak jest jakiejkolwiek pomysłowości i plastyczności umysłowo – przystosowawczej, jeśli chodzi o wymogi i zadania wybiegająco poza jej powtarzalne schematy, a to powoduje, że jest mało samodzielna i zaradna. Odstępstwa od schematów adaptacyjnych mogą powodować lęk i poczucie bezradności z wycofaniem. Wymaga programowania z zewnątrz i stałego monitorowania jej aktywności.

Zdaniem Sądu II instancji, Sąd Okręgowy trafnie rozstrzygnięcie w przedmiotowej sprawie oparł na powyższych opiniach, bowiem zostały one wydane przez biegłych o specjalności adekwatnych do stwierdzonych u wnioskodawczyni zaburzeń, zarówno w oparciu o badanie przedmiotowe, jak i na podstawie znajdującej się w aktach dokumentacji medycznej. Powyższe opinie odpowiadają również wymogom stawianym przez art. 285 § 1 k.p.c., gdyż zostały uzasadnione w sposób przystępny i są zrozumiałe dla osób niedysponujących wiedzą medyczną, zaś wnioski swoje biegli sformułowali jasno i czytelnie. Ocena opinii dokonana w oparciu o właściwe dla jej przedmiotu kryteria zgodności z zasadami logiki i wiedzy powszechnej, przy uwzględnieniu poziomu wiedzy biegłych, podstaw teoretycznych zaprezentowanego stanowiska, a także sposobu motywowania oraz stopnia stanowczości wyrażonych wniosków przekonuje, iż są ona miarodajne dla poczynienia ustaleń w przedmiocie zdolności wnioskodawcy do pracy na tle jego zdrowia fizycznego i psychicznego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, ze sporządzonych przez biegłych opinii głównej oraz uzupełniającej jednoznacznie wynika, że wnioskodawczyni jest osobą całkowicie niezdolną do pracy i niezdolność ta spowodowana jest naruszeniem sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem przez ubezpieczoną 18 roku życia.

Sąd II instancji nie podzielił zastrzeżeń pozwanego podniesionych w apelacji. W ocenie Sądu Apelacyjnego zastrzeżenia organu rentowego mają charakter wyłącznie polemiczny i nie podważają ustaleń Sądu I instancji opartych o wnikliwą analizę stanu zdrowia wnioskodawczyni. Skarżący podnosił, iż prowadzona terapia oraz edukacja potwierdzają jej zdolności intelektualne, zaś kwalifikacje, jakie zdobędzie pozwolą na zatrudnienie w warunkach niechronionych. Argument ten nie jest jednak zasadny. Z opinii biegłych jasno bowiem wynika, iż przeciwskazaniem do zatrudnienia na otwartym rynku pracy nie są braki intelektualne wnioskodawczyni, ale problemy z odnalezieniem się w warunkach normalnego zatrudnienia. Kwalifikacje, jakie zdobędzie ona po ukończeniu szkoły, nie zmienią tego, że nie jest ona w stanie przystosować się do standardowych warunków pracy.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanego (punkt 1 wyroku).

W punkcie 2 wyroku Sąd Apelacyjny na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. i art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz wnioskodawczyni kwotę 125,16 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym (koszt dojazdu na rozprawę).

SSA Grażyna Czyżak SSA Michał Bober SSA Jerzy Andrzejewski